

L'independentisme a les Terres de l'Ebre

El llarg camí des de l'activitat semiclandestina d'una cinquantena de persones en el marc de l'MDT fins a la normalització de l'aposta sobiranista a l'Ebre

TORTOSA Oscar Mesequer / J. M. A.

Si fem un cop d'ull al retrovisor ens adonarem clarament que l'estelada mai fins ara havia sigut la bandera majoritària. L'espectacular canvi de ritme que s'ha produït en les últimes setmanes —a partir de la manifestació de l'11 de setembre, i de la resposta valenta del president de la Generalitat, Artur Mas—, vénen precedides d'anys de solitud i desencís dels independentistes de tota la vida.

Des d'Esquerra Republicana de Catalunya —el partit que sempre ha sigut el pal de paller de l'independentisme— recorden, per exemple, que el seu salt electoral es va produir en fidelitzar el seu compromís antitransvasista l'any 2003 (de 7.000 vots i escaig van passar a prop de 20.000), però no va passar mai res que s'hi assemblés pel tema independentista en els anys que el partit el liderava l'exconsellera Marta Cid. I és que des de la Transició i fins al canvi al voltant dels anys 2003 i 2004, ERC al més destacat que aspirava era a obtenir algun regidor a Amposta per mitjà d'aliances amb altres partits de l'entorn comunista, i a altres presències puntuals de regidors en alguna població gràcies al treball testimonial i de lluita semiclandestina a favor de la llengua i la cultura catalanes, iniciades a finals dels 70.

Eren anys d'esquifits grups independentistes, dins d'un territori considerat sociològicament com a conservador, entre d'altres raons per la influència del carlisme a l'Ebre. O també per la imatge clarament conservadora de la capital, Tortosa, que també originava acomplexats debats sobre si el tortosí era un dialecte o no. Ja ara, l'escriptor Emigdi Subirats defensa precisament la condició de "molt catalanoparlant" de les Terres de l'Ebre com una de les explicacions del boom independentista.

Però fixant-nos en el retrovisor, Subirats relata que fa més de 30 anys destacaven un parell de nuclis reduïts del Partit Socialista d'Alliberament Nacional (PSAN): a Roquetes, al voltant de la figura de l'actual alcalde, Paco Gas (avui número 4 d'ERC per Tarragona), i a Vinaròs, impulsat per Quico Sans, van encendre la flama independentista a l'Ebre. Sobretot participaven en campanyes en favor de la normalització lingüística: "Esborràvem els rètols en castellà i els símbols franquistes", recorda Paco Gas, que també vincula aquells inicis a la reivindicació de qüestions territorials per la via dels primers moviments ecologistes.

GRÀFIC: CINTA PUIG

Molt prompte, a la militància política en el PSAN es va sumar un activisme més social, en "un moviment més ampli", segons Gas, com va ser el Moviment en Defensa de la Terra (MDT). Aquí s'afegeix a partir del 1984, recorda Subirats, el nucli de Campredó (aquest escriptor en-formava part) i s'hi van anar inscrivint els de la Ràpita, l'Aldea i Alcanar. No tenien recursos i "durant els primers anys les reunions es feien a casa de Paco [Gas]", persona molt coneguda en cercles independentistes com per exemple el del director de Vilaweb, Vicent Partal. Després es van anar finançant amb les quotes que ells mateixos pagaven, d'entre 150 i 300 pessetes mensuals segons les èpoques, i van arribar a tindre una seu a Roquetes. Però aquell moviment vivia del "voluntarisme pur", segons coincideixen tots dos, i en els moments més àlgids d'activitat les assemblees de l'MDT al

Baix Ebre o al Montsià-Baix Maestrat amb prou feina superaven la vintena de membres. Així sí, Subirats destaca l'aportació humana que el PSAN o l'MDT van fer a la posterior carrera política de l'independentisme: del nucli de la Ràpita van sortir per exemple l'exdelegat del govern a l'Ebre per Esquerra, Lluís Salvadó (número 2 de l'actual llista d'ERC a les eleccions), o l'exdirector territorial de Governació Lluís Pasqual, també d'ERC. Un cas paradigmàtic el de Salvadó i Pasqual, perquè, tot i que han sigut polítics de pes en l'àmbit territorial i nacional, al seu poble encara no han pogut superar aquesta imatge de grup minoritari amb la qual van aparèixer a principis dels anys 90. D'altra banda, el dinamitzador cultural ebrenç que també és membre d'Òmnium Cultural destaca també que "els grups extraparlamentaris sempre han estat ben preparats intel·lectualment", i posa

l'exemple actual de la plataforma Panxampla-Maulets a Tortosa. I amb una mirada més territorial subratlla que a la Terra Alta el nucli independentista va girar al voltant dels germans Fontoba de Gandesa, militants del PSAN als anys 80. Actualment, Paulí Fontoba és regidor d'ERC a Calaceit (Matarranya), membre de l'ANC i únic regidor independentista de la Franja.

L'ESCISSIÓ DE L'MDT I CAROD

També va integrar aquella fornada l'exalcaldessa de la Galera Ester Martí, però tot just va ser l'única que va agafar un camí diferent a la resta quan el 1987 es produeix la ruptura de l'MDT. La majoria es queden a l'MDT-PSAN, embrió de Catalunya Lliure, per la qual Paco Gas seria escollit regidor de Roquetes el 1991 i el 1995, mentre que Martí va passar a integrar l'MDT-IPC (Independentistes

des dels Països Catalans). Un episodi més de la lluita fratricida que sovint ha escarriat l'independentisme (val a dir, però, que ara Solidaritat ha decidit mantindre's però Reagrupament ha renunciat en favor de CiU).

Gas i Subirats admeten que l'MDT havia intentat fer seguidisme del moviment d'alliberament nacional basc, amb Herri Batasuna com a referent. Un flirteig amb el qual també van trobar-se amb altres polítics minoritaris i després líders socials provinents de partits d'esquerra més extrema. Però no va ser fins a l'any 1992 que la doble incorporació a ERC de Josep Lluís Carod-Rovira, des de Catalunya Lliure, i d'Àngel Colom, des de La Crida (un altre moviment en defensa de la cultura catalana que a l'Ebre va arrelar a Tortosa a través del llibreter Jordi Martí, a Amposta al voltant del polític Pere Ferré, i a Santa Bàrbara de la mà d'Ignasi Caballé i Carles Ibáñez), van impulsar el desembarcament polític de tot el moviment social que havia anat avançant aquí caic allà m'aixeco. L'abast i la influència de la carrera de Carod exemplifica la incorporació a les institucions de part del capital humà d'aquell moviment que venia de la clandestinitat. Tot i això, molts integrants de Catalunya Lliure, com Paco Gas mateix, no van fer el pas d'incorporar-se a ERC fins al canvi de segle.

Pocs, i en alguna ocasió mal afortunats, el cas és que avui figures com Subirats o Gas celebren haver guanyat la partida de l'agenda pública, i fins i tot confien que la independència es pugui assolir "prompte". "Una cosa ràpida", diu l'escriptor de Campredó, probablement maliant-se que la situació òptica que es viu ara no faci un tomb inesperat.

Però amb estat propi o sense, el cas és que l'Ebre està avui farcit d'alcaldies que tenen al capdavant els partits que portaran al programa el referèndum per la independència: molts dels més de 30 alcaldes de CiU són seguidors del sector sobiranista i exmilitants de les JNC (lluny ja de l'ambigüitat dels 16 anys de Jordi Pujol), i ERC ha estès com mai abans alcaldes independentistes al llarg de l'eix de l'Ebre. Tanmateix, set municipis ebrenços s'han declarat en plenari territori català lliure, i 24 dels 52 municipis ebrenços i els quatre consells comarcals (la meitat de les administracions locals del territori) estan adherits a la Xarxa de Municipis per la Independència. Una realitat impensable fa un any, fa una dècada, i més encara fa 30 anys.